

مزایا و چالشهای سرمایه گذاری مخاطره پذیر در بنگاههای خرد و کوچک نوآور مستقر در مراکز رشد

نادر آل ابراهیم (مدیرعامل صندوق تحقیق و توسعه صنایع و معادن)

مهدی کنعانی^۱

تهران - ابتدای خ مطهری - کوچه منصور - پلاک ۱۰۰ - تلفن: ۸۸۵۵۷۶۷۸

info@rdfund.ir

چکیده:

علیرغم تاکیدات و بندهای لایحه برنامه چهارم توسعه مبنی بر حمایت از بنگاههای خرد و کوچک و توسعه سرمایه گذاری مخاطره پذیر، هنوز تا ایجاد زیرساختهای مورد نیاز و اجرایی شدن این موارد فاصله بسیاری باقی است. مقاله حاضر به یکی از زیرساختهای مورد نیاز توسعه بنگاههای کوچک نوآور در کشور یعنی "مراکز رشد"^۲ پرداخته است. موضوع اصلی مورد بررسی، تحلیل و تشریح کارکرد این مراکز در تامین سرمایه های مورد نیاز برای بنگاههای خرد و کوچک^۳ است. کارکردی که به شکلی دوجانبه هم سرمایه گذاران و هم MSEs نوپا را منتفع می سازد. چرا که این مراکز از یک سو سرمایه مورد نیاز برای تجاری سازی ایده ها، طرحها و برنامه های کارآفرینان^۴ را جلب کرده و از سوی دیگر بازار مناسبی را برای صاحبان سرمایه فراهم می آورند تا با در اختیار داشتن فهرستی برگزیده از شرکتها و افراد نوآور، بهترین فرصت(های) سرمایه گذاری را برگزینند.

کلمات کلیدی: بنگاههای خرد و کوچک - کارآفرین - فرشتگان تجارت - سرمایه گذاران مخاطره پذیر

^۱ صندوق تحقیق و توسعه صنایع و معادن، دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت کارآفرینی دانشگاه تهران

^۲ Incubator

^۳ MSEs - Micro & Small Enterprises

^۴ Entrepreneurs

مقدمه:

مقدمه مقاله به تبیین جایگاه MSEs در اقتصاد کشورها و لزوم حمایت مالی از آنها اختصاص دارد. بخش نخست به ویژگیهای سرمایه‌گذاری در MSEs پرداخته و نقاط قوت و ضعف آنها را در این عرصه برشمرده است. در بخش دوم ابتدا تعریف مرکز رشد آمده است و سپس نظام حمایت از شرکتها و صنایع نوپا توسط آن تشریح شده است. در بخش سوم و اصلی این مقاله، بر مبنای زنجیره تامین سرمایه‌گذاری در مراحل مختلف شکل‌گیری و حضور در بازار برای شرکتهای نوپا، تشریح می‌شود که چگونه مراکز رشد به نحوی منحصر به فرد میان بازار عرضه و تقاضای سرمایه ایفای نقش می‌کنند. این بخش به خصوصیات خاص بنگاههای خرد و کوچک اشاره کرده و تبیین می‌کند که با توجه به اینکه پیچیدگی و ابهامات سرمایه‌گذاری در فعالیتهای نوآورانه و نوپا فراتر از سایر انواع سرمایه‌گذاریها است، حضور نهادهای واسط تخصصی نظیر مراکز رشد در فرآیند تعاملی "کارآفرین- سرمایه‌گذار" ضروری است.

کوچک زیباست

تا مدتها قاعده «هرچه سازمان بزرگتر و تولید انبوه‌تر، بهتر» بر دنیای کسب و کار حکومت می‌کرد. اما در دهه‌های پایانی سده بیستم نقش‌آفرینی شرکتهای کوچک با ساختار انعطاف‌پذیرشان و تولیدات مشتری محور (با تنوع بیشتر و تعداد محدودتر)، این قاعده را برهم زدند. در پایان سده بیستم و درحالی که بنگاههای بزرگ^۵ درگیر مشکلات ناشی از ساختار بروکراتیک بودند و چالشهای مدیریتی و پرسنلی و سایر محدودیتهای آنها اجازه تطابق با نیازهای جدید بازار را نمی‌داد، کارآفرینان و سرمایه‌گذاران کوچک باعث رونق اقتصاد شدند. شعار کوچک زیباست فراگیر شد و برپایه گسترش بنگاههای کوچک در جهان فرصتهای شغلی نوینی فراهم شد، تولید افزایش یافت، درآمدها در جامعه و میان افراد بسیاری که صاحبان بنگاههای کوچک و متوسط بودند، توزیع شد و مناطق محروم و دوردست سهم بیشتری در اقتصادهای ملی یافتند.

^۵ Large Firms

محدودیت‌های MSES

با این حال MSES نیز با محدودیت‌های خاص خود مواجه‌اند. آنها در مقابل نوسانات بازار و هجوم شرکت‌های بزرگ شکننده بودند. توان مالی آنها برای سرمایه‌گذاری بر روی نوآوری‌های عظیم و خرید تکنولوژی‌های گران‌قیمت پایین بود. امکان‌سنجی^۶ و ارزیابی اقتصادی و فنی بسیاری از طرح‌های آنها نیاز به دسترسی به اطلاعات گسترده داشت، سرمایه‌گذاران آنها را نمی‌شناختند و یا نمی‌توانستند از سود بخشی طرح‌هایشان اطمینان حاصل کنند و... . اینجا بود که مراکز رشد، پارک‌های فناوری، مؤسسات تحقیق و توسعه^۷ و شهرک‌ها و مراکز مختلف علمی و دانشگاهی به یاری MSES آمدند و به طور مستقیم یا غیرمستقیم، چترهای حمایت مالی و علمی، پژوهشی خود را بر سر آنها گسترده کردند. آنها بخشی از نیاز سرمایه‌های این بنگاه‌ها را از محل سرمایه‌های عمومی و بخش مهمی را از محل جذب سرمایه‌های "فرشتگان تجارت"^۸، "سرمایه‌گذاران مخاطره‌پذیر"^۹ و ... تامین کردند. بدین‌سان MSES کانون‌های اصلی توسعه و نوآوری در کشورها شدند.

ویژگی‌های سرمایه‌گذاری مخاطره پذیر در MSES

ویژگی‌های خاص MSES باعث می‌شود که ریسک سرمایه‌گذاری در آنها بیشتر از سایر انواع سرمایه‌گذاری‌ها بوده و صاحبان سرمایه از حضور در بازار بزرگ و پرتقاضای آنها خودداری کنند. جدول ۱ مقایسه برخی شاخص‌های مرتبط با خطر پذیری میان بنگاه‌های «کوچک» و «بزرگ» را نشان می‌دهد.

جدول ۱: مقایسه شاخص‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری بر مبنای اندازه بنگاه

شاخص	MSEs	بنگاه‌های بزرگ (Large Firms)
انعطاف پذیری	بالا (استقبال از نوآوری)	کم
ساختار سازمانی	قابل انطباق با نیاز بازار	مقاوم در برابر تغییر
مدیریت سرمایه	نوپا	حرفه‌ای
نقش سرمایه‌گذاران مخاطره‌پذیر	امکان مدیریت یا تاثیرگذاری مستقیم	تفاوت مدیران با سرمایه‌گذاران
تحمل ریسک اقتصادی	پایین	بالا

^۶ Feasibility study

^۷ RTIs- Research & Technology Institutes

^۸ Business Angels

^۹ Venture Capitalists

MSEs و مراکز رشد

شرکتهای کوچک نوپا که غالباً توسط کارآفرینان ایجاد می‌شوند، در بدو امر با مشکلات کمبود تجربه، اطلاعات و سرمایه روبرو هستند. مراکز رشد با حمایت از اینگونه شرکتهای نوپا، مجال رشد و توسعه آنان را فراهم نمایند و زمان موردنیاز برای ورود موفق به بازار را برای آنها کاهش می‌دهند. این امر باعث باعث ایجاد مشاغل کیفی و اثربخش شده و به گسترش فضای رقابت برای بهبود خدمات، فعالیتهای و توسعه بازارهای نوین می‌انجامد.

جدول ۲: مراحل مختلف تجاری شدن یک ایده و منابع مالی آن

منبع تامین مالی	مرحله	ردیف
موسسین ^{۱۰}	طرح ایده	۱
فرشتگان تجارت	تهیه نمونه اولیه	۲
سرمایه‌گذاران مخاطره پذیر	عرضه اولیه به بازار	۳
بانکها	رشد	۴
عرضه عمومی سهام ^{۱۱}	بلوغ	۵

مطابق جدول ۲ فرشتگان تجارت و سرمایه‌گذاران مخاطره‌پذیر در مرحله‌ای عمده‌ترین نقش را ایفا می‌کنند که طرح هنوز به مرحله سودآوری نرسیده و آزمایش خود را در کشاکش بی‌رحمانه بازار پس نداده است، کارکرد منحصر به فرد مراکز رشد در این مقطع ایفا می‌شود. یعنی آنجا که نه صاحبان MSEs و دارندگان ایده‌های جدید به منابع مالی دسترسی دارند و نه صاحبان سرمایه با کارآفرینان و جوانب فنی و اقتصادی طرحهای آنها، آشنایی دارند. مراکز رشد با تخصص و تجربه خود و با امکانسنجی‌های تخصصی و محاسبه آینده اقتصادی و بازار طرح، سطح

^{۱۰} Funders

^{۱۱} IPO

ریسک سرمایه‌گذاری در شرکتهای کوچک را تا آنجا کاهش می‌دهند که سرمایه‌گذاران با اطمینان خاطر جذب پروژه‌های جدید انتخاب شده شوند. این مورد به ویژه در مورد سرمایه‌گذارانی که مایلند در یک رشته تخصصی که از آن سررشته‌ای ندارند سرمایه‌گذاری کنند یا آنهاکه دارای نقدینگی محدودی هستند، صدق می‌کند.

جمع‌بندی: مزایا و چالشهای سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر در MSEs

بر مبنای مباحث تشریح شده در این مقاله سرمایه‌گذاری در *MSEs* نسبت به سرمایه‌گذاری در بنگاههای بزرگ دارای مزایای زیر است:

- ساختار مدیریتی انعطاف پذیر و قابلیت سازگاری با تغییرات مورد نیاز
- سرمایه‌اولیه کم موردنیاز برای راه‌اندازی وامکان تأسیس شرکت با تعداد نفرات محدود
- وجود زمینه‌های متنوع سرمایه‌گذاری و امکان مشارکت سرمایه‌گذار در مدیریت و مالکیت (به طور توأمان)

و البته چالشهای جدی‌ای نیز در این خصوص موجود است:

- پایین بودن توان مالی بنگاههای کوچک و عدم امکان مقاومت در برابر در مقابل نوسانات بازار
- ضعف در بازاریابی و فروش
- پایین بودن توان و تجربه مدیران

منابع و مأخذ:

- [۱] سعیدی کیا، مهدی؛ آشنایی با کارآفرینی؛ نشر سپاس؛ ۱۳۸۲
- [۲] باقری، کامران و محبوبی، جواد؛ سرمایه گذاری خطرپذیر؛ از انتشارات بنیاد توسعه فردا ۱۳۸۳
- [۳] کنعانی، مهدی و موسوی، حسین و اسدزمانه، کاوه و همکاران؛ *TMSEs*؛ دروازه‌های کوچک انتقال و توسعه فناوری؛ دفتر همکاریهای فناوری ریاست جمهوری؛ ۱۳۸۲
- [۴] مجیدی، جهانگیر؛ نقش صنایع کوچک در اقتصاد مدرن؛ انتشارات مؤسسه خدمات فرهنگی رسا؛ ۱۳۸۱

References :

- ۱- <http://www.iaspworld.org/information/>
- ۲- C.Golis ;*Enterprise and Venture Capital: A Business Builder's and Investor's Handbook*; Allen & Unwin Pty., Limited (Australia); ۲۰۰۲
- ۳- www.hitechpark.com/Parks/Farsi
- ۴- www.sba.gov -A VENTURE CAPITAL PRIMER FOR SMALL BUSINESS